

Bölüm 2

RUS İKONOĞRAFİSİNDE BAŞLICA “MERYEM ANA” TASVİRLERİ: ELEOUSA, HODEGETRİA, ORANTA

Şule GEDİKLİ*
Gülhanım Bihter YETKİN**

KUTSAL METİNLERE GÖRE MERYEM’İN HAYATI

“Tanrı doğuran” olarak nitelendirilen bakire Meryem, İsa’dan sonra Hristiyan dininde önemli bir kişilik halini almıştır. Hem Katolik hem de Ortodoks kilisesinde dua ve ibadette önemli bir yere sahiptir (Harman, 2004: 239). Bu kadar önemli bir kişilik olmasına karşın İsa’nın doğacağına müjdelenmesi, kuzeni Elizabet’i ziyaret ve İsa’nın doğumu bölümleri dışında ailesine, çocukluğuna ve gençliğine dair bir bilgi Kanonik İncillerde yer almamaktadır. Bakire Meryem’in hayatının anlatıldığı kaynaklar kilisenin şüpheli olarak gördüğü apokrif kaynaklardır¹. Bunların içerisindeki en önemli apokrif kaynak, II. yüzyıla tarihlenen Apokrif Yakub İncili’dir (The Protoevangelium of James) (Elliott, 2008: 59 & Tükel, Yüzgüller, 2014: 89). Ortodoks kilisesi tarafından benimsenen Meryem’in ailesi, doğumu, çocukluğu, Yusuf ile

---

* Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, sule.gedikli@hbv.edu.tr

** Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, yetkin.bihter@hbv.edu.tr

¹ Apokrifler, dini efsanelerdir. Bu efsaneler, hayali varlıkların, mucizevi ikonların tasvirini, ilahi ve dua sözleri, Yunanca mecazların ve sembollerin açıklanışı hakkında olurken, aynı zamanda önemli tarihsel olaylar ile ilgili de bilgi vererek kutsal kişilerin kıyafetlerini ve niteliklerini açıklar (Platonov, 2011: 24-29).

özelliklerine göre detaylandırılan tasvirlerde Meryem Ana, kimi zaman farklı pozisyonlarda kimi zamansa kıyafetlerinin renklendirilmesindeki çeşitlilikle Rus insanına manevi kaynak olur. Bu nedenle çalışmamızda öncelikle Rus ikonografisinin gelişiminden bahsedilmiş, ardından söz konusu Meryem Ana ikonlarının çeşitlemelerine değinilmiştir.

KAYNAKÇA

- Alekseyev, S. V. (2016). *Çudotvornıye ikoni presvyatoy bogoroditsi*. Sankt-Petersburg: Bibliopolis.
- Apokrif Yakub İncili için bkz. Svhař, P. (2005). The Twelve Patriarchs, Excerpts and Epistles, The Clementia, Apocrypha, Decretals, Memoirs of Edessa and Syriac Documents, Remains of the First Age. Edinburg: T & T Clark.
- Bobrov, Yu. G. (1995). *Osnovi ikonografii drevnerusskoy jivopisi*, Мифрил Санкт Петербург.
- Chatzidakis, N. (2005). *A Byzantine icon of the dexiokratousa Hodegetria from Crete at the Benaki Museum*. In Maria Vassilaki. (Ed.), *Images of the Mother of God: Perceptions of The Theotokos in Byzantium*. England: Ashgate Publishing.
- Demirci, K. (2007). "Ortodoksluk." TDV İslam Ansiklopedisi, 33, 412.
- Dmitriyeva, N. (2005). *Çudotvornaya ikona bojiy materi "dostoyno yest"*, (04.08.2019 tarihinde <https://pravoslavie.ru/1885.html> adresinden ulaşılmıştır).
- Elliott, J. K. (2008). *Mary In The Apocyphal New Testament*. In C. Maunder. (Ed.), *Origins of The Virgin Mary*. London, Burns&Oates.
- Gedikli, ř. (2018). "Bakire Meryem'in Ölümü ve Göge Yükselmesi." S. 2, C. 11, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1455-1474.
- Graef, H. (2009). *Mary History of Doctrine and Devotion*. Notre Dame, Ave Maria Press.
- Harman, Ö. F. (2004). "Meryem". İslam Ansiklopedisi. Ankara: Türkiye Diyaney Vakfı, 236-242.
- İkonı bojiy materi*, (04.08.2019 tarihinde https://marsu.ru/events/DNKM/files/03_10_16.pdf adresinden alınmıştır).
- Kanonik İnciller için bkz. Anonim. (1988). *Kitab-1 Mukaddes: Eski ve Yeni Ahit (Tevrat ve İncil)*. İstanbul.
- Karadařov, V. D. (2014). "İkona v Russkoy kulture: istoriya i filosofskoye osmisleniye", *Vestnik Leningradskogo gosudarstvennogo universiteta im. A. S. Puřkina*, 100-109.
- Korçagina, N. V. (2018). *Osnovi drevnerusskogo isskustva. Russkaya ikonopis*, Saratov: Federalnoye gosudarstvennoye byudjetnoye obrazovatelnoye uçrejdeniye vıřęgo obrazovaniya "Saratovskiy natsionalny issledovatel'skiy

Sanat Tarihi Araştırmaları

- gosudarstvennyy universitet imeni N. G. Çerniřevskogo” institut iskusstv.
Mathew, T. F. & Muller, N. (2016). *Isis and Mary in Early Icons*. In Maria Vassilaki. (Ed.), *Images of the Mother of God: Perceptions of The Theotokos in Byzantium*. Routledge.
- Platonov, O. A. (2011) (Red.). *Oçerki istorii Russkoy ikonu, om kreřçeniya Rusi do nařih dney*, Moskva: İnstitut Russkoy tsvilizatsii.
- Platonov, O. A. (2011) (Red.). *Svyataya Rus, bolřaya entsiklopediya Russkogo naroda, Russkaya ikona i religioznaya jivapis, tom II, Neuvyadaemiy tsvet- Ya*, Moskva: İnstitut Russkoy tsvilizatsii.
- Scoblar, M. (2014). “The Hodegetria Icon of Tourmarches Delterios at Trani” *Medioevo Adriatico* (5), 165-208.
- Tanner, N. (2011). *The Church in Council*. London: I. B.
- Tradigo, A. (2006). *Icons and Saints of the Eastern Orthodox Church*. Lost Angeles, Getty Publications.
- Tükel, U. & Yüzgüller, S. (2014). *Sözden İmgeye Batı Sanatında İkonografi*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Tümer, G. (2011). *Hristiyanlıkta ve İslamda Hz. Meryem*. Ankara: TDV.
- Uzuner, S. G. (2015). *Katolik Mezhebine Göre İsa'nın Annesi Meryem*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pravoslavnıye akafisti, Akafist presvyatoy bogoroditse pred yiyo ikonoy “Vzıskanıye pogibşih”*, (04.08.2019 tarihinde http://www.k-istine.ru/acathisti/acathistus_bogoroditsa-16.htm adresinden ulaşılmıştır).